

DIN FAMILJ OCH SAMHÄLLET



OM DETTA PROGRAM:

Efter en lång och ganska hetsig diskussion beslöt Svensk Ungdom på sin årskongress i Karis 1965 att låta utarbeta ett könsrollsideologiskt program. Främst var det den i och för sig helt korrekta termen »könsrollsideologi», som stötte den konservativa oppositionen. Först hösten 1966 kom emellertid programarbetet i gång på allvar då en arbetsgrupp bestående av Kristina Rotkirch (ordf.), Anna Ehrnrooth, Carita Rehula, Cita Reuter och Anita Svensson övertog uppgiften och utarbetade det programförslag, som förelades årskongressen i Närpes i juni 1967. Programmet behandlades där av ett utskott bestående av Erik Pakarinen (ordf.), Päivi Hirsikangas, Mårten Julin, Ralf Knutar, Ulla von Konow, Kristina Rotkirch, Brita Rönnholm och Gun Spring. Efter ytterligare justeringar godkände kongressen enhälligt programmet.

Svensk Ungdoms familjepolitiska program är givetvis i mycket en teoretisk konstruktion i den meningen att många av tankarna är ogenomförbara just här och just nu med hänsyn till den rådande opinionen och till resurserna. Det är dock organisationens uppfattning att programmet kan ligga till grund för en långsiktig familjepolitisk planering med sikte på 1970- och 1980-talet samt inte minst för den debatt om familjepolitik och likställdhet mellan könen, som redan nu borde intensifieras.

Erik Pakarinen
viceordf. för SU



Svensk ungdoms
familjepolitiska program antaget
av årskongressen i Närpes den
17-18 juni, 1967.

Familjepolitikens målsättning

Familjen

Samhällets minsta enhet är individen, inte familjen. Familjen har inte ett egenvärde utan kan betecknas god eller dålig beroende på om den utgör en god eller dålig miljö för de individer som lever i den. Våra nuvarande familjeformer är inte ett socialt eller moraliskt axiom, utan en gruppbildning vid en viss tidpunkt i ett visst socialt system, och som sådana underkastade förändringar.

Familjen är således inget självändamål. En särskild familjepolitik kan ändå anses motiverad i dagens läge eftersom de individer vilkas ställning främst bör stärkas — barnet, kvinnan — i de flesta fall lever just inom familjen.

Barnets rätt

Alla barn bör få en likvärdig start i livet oberoende av social, ekonomisk eller geografisk bakgrund. Samhället måste garantera barnen en tillfredsställande standard både materiellt och i fråga om tillsyn och vård. Samhället måste också kunna utöva kontroll och vidtaga åtgärder när så behövs för att trygga barnens rätt som individer gentemot föräldrarna.

Könsrollerna

Likheterna mellan män och kvinnor är större än olikheterna. Dessutom måste man vara medveten om att en stor del av de olikheter som för tillfället existerar är produkter av uppfostran och miljö.

Samhällets organisation och ett inrotat könsrollstänkande gör dock att kvinnan i dag har underordnade uppgifter i samhälls- och arbetslivet. Männen får i många fall bära hela ansvaret för familjens ekonomi och blir i stor utsträckning avskurna från hemlivet. En utjämning av könsrollerna skulle ge både män och kvinnor stora fördelar.

Det gäller inte bara att göra kvinnan jämställd med mannen i förvärvs- och samhällslivet, utan också att jämställa mannen och kvinnan i deras förhållande till familj och hem. Ett föråldrat samhällsmönster som begränsar kvinnans verksamhet till vården av barn, make och hem, haltar i dagens samhälle, där kvinnan ofta är tvungen att väsentligt bidra till familjens försörjning, eller betraktar sin aktivitet utom hemmet som en betydelsefull del av sitt liv. Den allmänna inställningen bör bli den, att vardera könet har rätt och skyldighet till två roller, en inom och en utom familjen. Det är troligt att en vidgad aktivitetsfär för båda könen kommer att inverka positivt på familjelivet — öka förståelsen och kontaktmöjligheterna emellan familjemedlemmarna och i högre grad än ett strängt könsrollbundet familjemönster bidra till ett rikt och harmoniskt samliv.

Isolering av grupper och individer

Det är varken ur human eller socialpsykologisk synpunkt lyckligt att enskilda individer eller vissa grupper av män-

niskor isoleras från det övriga samhället. Därför bör man i samhällsplaneringen så vitt möjligt undvika att isolera sjuka, gamla och avvikande samt förhindra uppkomsten av snäva yrkes-, ålders- och könsgupperingar.

Individens förpliktelser inom familj och samhälle.

Individen måste acceptera att varken familjen eller samhället kan förhålla sig neutralt till hur han/hon använder sitt liv. Individen bör axla sin fulla del av ansvaret inom familj och samhälle genom att i mån av möjlighet vara självförsörjande och aktivt ta del i den demokratiska beslutandeprocessen. Samhällets inställning bör bli den att varje vuxen, arbetsför människa i allmänhet gör rätt för sig genom sitt arbete.

Familjepolitikens målsättning kan sammanfattas i följande punkter:

- 1) att män och kvinnor blir reellt lika-berättigade, dvs får samma sociala ställning och lika möjligheter på arbetsmarknaden och i samhällslivet, samt ett gemensamt och lika stort ansvar för hem och familj
- 2) att barnens rätt som individer garanteras så att de lever i en ekonomiskt och psykologiskt trygg miljö
- 3) att samhället förhåller sig neutralt till familjen så att de människor som väljer denna livsform varken kommer i ett bättre eller sämre ekonomiskt och socialt läge i förhållande till sin omgivning. Samhället skall tvärtom försöka häva den isolering som lätt drabbar individer och grupper utanför familjelivet.

Individen i familjen

Barnets behov av skydd

Barnet saknar möjlighet att föra sin egen talan och är i det avseendet rättslöst. På senaste tid då bl.a. barnmisshandel visat sig vara ett allvarligt problem, har barnets behov av och rätt till skydd ytterligare aktualiserats. Samhället är skyldigt att göra allt för att förhindra att föräldrar använder sig av för barnet skadliga uppfostringsmetoder. Föräldrakurser i barnavård och barnpsykologi bör anordnas t.ex. vid mödra- och barnrådgivningen. Ett besök på barnrådgivningen vart halvår för barn i förskoleåldern bör bli obligatoriskt och kan exempelvis bindas vid barnbidraget. Föräldrar bör i samband med besöken på barnrådgivningen vara i tillfälle att samtala med en psykologiskt skolad kurator om problem i uppfostran och äktenskap.

Enligt undersökningar om barnmisshandel i bl.a. U.S.A. och Sverige är det stora flertalet misshandlade barn i åldern under 2½ år. Det misshandlade barnet är ofta oönskat och betraktas som en börda för att det försätter sin vårdare i en situation denne inte kan bemästra. Bidragande faktorer till den svåra uppväxtmiljön är påfallande ofta trångboddhet, dålig ekonomi eller äktenskapliga konflikter. I så gott som samtliga fall påvisas att ett barn som misshandlats en gång även i fortsättningen råkar ut för misshandel som kan leda till svåra skador för livet eller t.o.m. till döden. I fall där grov misshandel förekommer eller är allvarligt misstänkt bör barnet skiljas från den farliga omgivningen. Läkares och rådgivningspersonals skyldighet att anmäla barnmisshandel bör inskräpas. Äga bör fördömas som uppfostringsmedel och inte tillåtas i strafflagen. Problemet är svårt att råda bot

på, men till sin art så allvarligt att samhället inte får skygga inför svårigheterna.

SU anser angeläget

- att föräldrakurser anordnas t.ex. i anslutning till mödra- och barnrådgivningen
- att ett besök på barnrådgivningen vart halvår blir obligatoriskt för barn i förskoleåldern
- att psykologiskt skolade kuratorer knyts till barnrådgivningen
- att aga fördöms som uppfostringsmedel och inte längre tillåts i lag
- att läkares och barnrådgivningspersonals skyldighet att anmäla barnmisshandel inskräps.

Barn till ensamföräldrar

Barnet behöver för sin utveckling kontakt med personer av vardera könet. Ensamma föräldrar har inte möjlighet att tillgodose barnets behov i detta avseende. Därför är det viktigt att barnet t.ex. på daghemmet har kontakt med såväl manliga som kvinnliga vårdare. Speciellt svårt har i detta fall de utomäktenskapliga barnen. Dessa barn är i betydligt högre grad än inom äktenskapet födda barn utsatta för faror av psykisk och fysisk natur (vilket bl.a. undersökningarna om barnmisshandel visar). Enligt statistiken löper även ett utomäktenskapligt barn en sex gånger större risk än andra barn att omhändertas av samhället för vård i anstalt. Här vore allt skäl att skärpa de förebyggande åtgärderna. Ensamföräldern bör beredas möjlighet att skaffa sig yrkesutbildning. Han eller hon bör få ekonomiskt stöd och bistås vid anskaffning av en god bostad.

Fosterbarn

Den nuvarande barnskyddslagen ger inte tillräckligt skydd åt fosterbarn. Socialnämnden bör bli ansvarig för att kontakten mellan fosterhemmet och barnets närmaste anhöriga upprätthålls och förblir god under hela den tid barnet vistas i fosterhemmet i de fall barnet sannolikt vistas endast tillfälligt i fosterhemmet. På detta sätt bör man kunna undvika för barnet slitande och skadliga upplevelser då det återvänder till sitt eget hem.

SU anser angeläget

- att det på daghem och barnhem finns vårdare av vardera könet
- att ensamföräldern bereds möjlighet till yrkesutbildning och bistås vid anskaffning av bostad
- att socialnämnden ansvarar för att kontakten mellan fosterhemmet och fosterbarnets anhöriga upprätthålls.

Äktenskapet

De bestämmelser i äktenskapslagen som ger mannen eller kvinnan särskilda rättigheter eller förpliktelser, bör bortfalla eller få giltighet för båda könen. Detta gäller t.ex. den paragraf i äktenskapslagen som vid trolovning ger kvinna rätt att erhålla gottgörelse om kontrahenterna haft samlag och hon inte bär skulden till brytningen.

Äktenskapsåldern bör för vardera könet vara 18 år.

I fråga om namnändring vid ingående av äktenskap är en reform av lagen på sin plats. Av praktiska skäl kunde den utformas som de namnlagar de övriga nordiska länderna antagit redan i början av 60-talet. Dessa lagar innebär att kvinnan fritt kan välja om hon vill bibehålla

sitt flicknamn eller anta mannens namn. Barnen har då de blivit myndiga rätt att välja mellan faderns och moderns namn.

Vid upplösning av äktenskap är det av största vikt att den får handha barnens vård som anses mest lämpad därtill. Avseende bör fästas endast vid barnets bästa. Modern bör inte här inta en särställning. Med tanke på de svårigheter och konflikter som uppkommer i samband med en skilsmässa borde ett samtal med en psykologiskt utbildad rådgivare vara obligatoriskt för föräldrar med minderåriga barn.

Vardera föräldern bör även ha rätt att föra barnets talan vid domstol. Kvinnan bör inte på basen av sitt kön kunna vägra åta sig uppgiften som förmyndare.

SU anser angeläget

- att äktenskapslagen revideras att på samma sätt gälla mannen och kvinnan
- att äktenskapsåldern för båda könen blir 18 år
- att gift kvinna får rätt att bibehålla sitt flicknamn utan att tillägga mannens namn
- att vardera föräldern har rätt att företräda barnet vid domstol.

Familjeplanering

Varje barn har rätt till en trygg och harmonisk uppväxtmiljö. En av de bästa förutsättningarna för detta är att barnet är önskat. För att minska antalet oönskade barn och för att bibringa människorna en positiv syn på sexual-

livet borde sexualupplysningen starkt effektiveras. Redan på skolstadiet bör ingående sexualupplysning genom sakkunniga föreläsare vara obligatorisk. Det är också mycket viktigt att vi får en institution motsvarande Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) i Sverige.

Valfri abort

En av familjepolitikens viktigaste uppgifter är att ge människorna en sådan kunskap och trygghet att abort p.g.a. andra än medicinska orsaker inte behöver begäras. Abort är under alla omständigheter en mycket allvarlig nödgärd. Men med tanke på det stora antal illegala aborter som förekommer i Finland (30—50.000 per år) och de sociala orättvisor den nuvarande lagstiftningen leder till, är en friare abortlag nödvändig. Ett akut abortbehov föreligger och de abortsökande kvinnorna bör kunna vända sig till läkare. Då bör, om möjligt även fadern höras. Efter en obligatorisk rådgivning bör kvinnan således få rätt att på egen önskan erhålla abort, dock endast inom de tolv första graviditetsveckorna. På medicinska eller särskilt grava sociala indikationer bör abort kunna beviljas också senare.

Den obligatoriska rådgivningen får inte bli en formalitet. Rådgivningsbyråerna bör ges sådana resurser att de verkligen kan skänka det stöd och den rådgivning den sökande behöver. Ingen skall heller behöva söka abort enbart på grund av ekonomiska eller sociala skäl, utan varje barn bör ifall dess föräldrar inte är i stånd till det av samhället garanteras en ekonomisk grundtrygghet.

Det är att hoppas att abort inte längre är ett problem i framtiden då de förebyggande åtgärderna blivit tillräckligt effektiva. Men i dagens förtvivlade situation synes ingen annan utväg möjlig.

SU anser angeläget

- att sexualundervisning blir obligatorisk i skolan samt att undervisning i preventivmedelsteknik och om de erotiska minoriteterna ingår
- att vi i Finland får en institution motsvarande RFSU
- att kostnaderna i samband med barnbegränsning ersätts genom sjukförsäkringen
- att vi får en friare abortlag som bl.a. ger parterna men i sista hand kvinnan rätt att själv avgöra om de vill ha abort inom de tolv första graviditetsveckorna.

Barnens dagvård

Pålitlig barndagvård ger föräldrarna valfrihet

Så länge barnens dagvård inte är ordnad på ett tillfredsställande sätt kan man inte heller tala om föräldrarnas valfrihet. Genom att modern uppfattas som primärgestalt för barnet, genom att en familjefar utan förvärvsarbete inte motsvarar gängse krav och genom kvinnans lägre lönenivå, kommer just kvinnan i en familj att stanna hemma om inga andra möjligheter för barnens dagvård erbjuds. Detta är en olycklig utväg inte bara för henne själv, utan för barnen och familjen som helhet.

Dagvårdens former

I detta nu finns i Finland över 130.000 barn under skolåldern, vilkas båda eller enda försörjare yrkesarbetar. Daghemsplatsernas antal är ca 12.000. Dagvården sker huvudsakligen på följande sätt:

- 1) Kommunala barnkrubbor och barnträdgårdar.
- 2) Privata barnträdgårdar och daghem, av vilka en del erhåller statligt och kommunalt stöd.
- 3) Familjedaghem.
- 4) Vård i hemmet av släkting, sköterska, »tant» eller dylik.
- 5) Parktant.
- 6) Barnen lämnas i hemmet utan tillsyn.

Den sist nämnda möjligheten är en bitter realitet som om någon borde uppfordra samhället till åtgärder i daghemsfrågan. Parktanter får inte heller vara förvärvsarbetande föräldrars enda möjlighet till dagvård av barnet. De privata familjedaghemmen kan vara en god lösning, men så länge de som nu till största delen är helt okontrollerade kan i dem förekomma allvarlig vanvård av barnen.

Vård i hemmet av lämplig person är ofta att betrakta som den bästa lösningen för småbarn. En heldagsvistelse för barn under 2—3 år på daghem anses kunna bli alltför ansträngande. Samtidigt som frekvensen av förvärvsarbetande småbarnsmödrar ökar sjunker dock tillgången på privat vårdpersonal i hemmen. Denna vårdform är också av ekonomiska orsaker nu omöjlig för det stora flertalet.

Av de sex ovanstående möjligheterna erbjuder de kommunala barnträdgårdarna och barnkrubborna den största tryggheten för barn och föräldrar. Men det är farligt att fastna i en enda vårdmöjlighet. Barn är personligheter — en vårdform som kan vara utmärkt för ett barn kan visa sig helt olämplig för ett annat.

Flere barnkrubbor och barnträdgårdar, färre barn per vårdare

För att tillgodose barnens behov är det därför nödvändigt att man på statligt och kommunalt initiativ påskyndar

byggandet av barnkrubbor och barnträdgårdar. I annat fall kommer föräldrarna i allt högre grad att ty sig till olämplig, ofta skadlig vård av sina barn. Dessa barnkrubbor och barnträdgårdar bör erbjuda så många platser att alla föräldrar som så önskar kan placera sina barn i dem.

Antalet barn per vårdare och lärare vid både barnkrubbor och barnträdgårdar är i detta nu alltför stort, i synnerhet vad de mindre barnen beträffar. Antalet barn per vårdare borde inte få överstiga sju.

Specialbarnträdgårdar

Vidare borde specialbarnträdgårdar inrättas för barn med psykiska avvikelser. Enligt undersökningar i Helsingfors finns i barnträdgårdarna ca sju procent barn som vore betjänta av vård i specialbarnträdgård.

Daghem i anslutning till arbetsplatsen

Daghem i anslutning till föräldrarnas arbetsplatser erbjuder många fördelar. Byggandet av dylika daghem borde uppmuntras genom kommunalt stöd. Dessa daghemplatser får inte reserveras endast för i företaget arbetande kvinnors barn. Männen skall givetvis ha lika stor rätt att placera sina barn där.

Förbättrade familjedaghem

När familjedaghemmen understöds och övervakas från kommunalt håll kan de utgöra ett alternativ till ett större daghem. Detta är en god lösning bl.a. för småbarn och

infektionskänsliga barn. Idealiskt vore ett system med skolade privata dagvårdare, vilka skulle få sin ersättning direkt av kommunen, medan föräldrarna inte skulle betala mer än för vård i kommunala daghem. Hemmen skulle stå i fortsatt kontakt med en rådgivnings- och övervakningsinstans. Om denna form av dagvård vore organiserad skulle dagvården ytterligare förbättras genom att arbetet förlorade sin tillfälliga karaktär och olämpliga personer förhindrades att verka som dagvårdare.

Sjukvårdare

Då barnet insjuknar ställs de yrkesarbetande föräldrarna inför en svår situation. Det vore fördelaktigt att i anslutning till barnkrubbor och barnträdgårdar inrätta tjänster för sjukvårdare, vilka vid behov kunde vårda barnen i hemmen.

Vårdbidrag

Åt de föräldrar som föredrar att barnet vårdas i hemmet, antingen av någon av dem eller av en anställd person, borde ett vårdbidrag utbetalas tills barnet fyller tre år.

Sammanlagd föräldraledighet upp till 6 månader

Eftersom det inte är tillrådligt att spädbarn vårdas i barnkrubbor borde föräldraledighet med en bestämd statlig föräldralön införas tills barnet fyllt sex månader. Föräldrarna skall själva ha rätt att avgöra vem som stannar hemma, och även kunna stanna tre månader var. Ledigheten skall ges alla föräldrar men lönen skall, efter det arbetsgivarnas lön bortfallit, enbart utbetalas efter behovsprövning.

SU anser angeläget

- att man på statligt och kommunalt initiativ raskt utökar antalet platser vid barnkrubbor och barnträdgårdar så att detta antal motsvarar efterfrågan
- att antalet barn per vårdare och lärare i barnkrubbor och barnträdgårdar inte bör överstiga sju
- att specialbarnträdgårdar för barn med psykiska avvikelser inrättas.
- att kommunerna uppmuntrar företag att bygga daghem och understöder dessa
- att man genom understöd och övervakning från kommunalt håll förbättrar de privata familjedaghemmen
- att man i anslutning till barnkrubbor och barnträdgårdar har sjukvårdare för barn som på grund av sjukdom måste stanna hemma
- att man genom vårdbidrag bereder de föräldrar som föredrar detta alternativ möjlighet att ge barnen vård i hemmet tills de fyllt tre år
- att föräldrarna skall ha möjlighet att stanna hemma tre månader var
- att staten understöder forskning som utreder barnets utveckling i olika vårdmiljöer.

Hemmet som driftsenhet

Rationell driftsenhet

Familjen är en enhet för gemensam hushållning. Förändringarna i familjestrukturen och den tilltagande kvinnliga förvärvsfrekvensen samt den ökade tillgången på färdiga och halvfärdiga livsmedel gör gamla tiders hushållning onödigt tids- och arbetsdryg.

För att rationellt och systematiskt kunna sköta en modern hushållning fordras kunskap. Grunden till dessa bör ges samtliga elever i den obligatoriska skolan. Möjligheter att komplettera kunskapen borde erbjudas genom kurser som med statligt stöd ordnas i anslutning till andra utbildningscentra och den högre undervisningen i huslig ekonomi.

Effektiv undervisning i huslig ekonomi

En effektiv hushållning i hemmen är en nationalekonomiskt viktig faktor. Undervisningen i huslig ekonomi är i dag underställd sex olika ministerier, vilket inte främjar utvecklingen på området. En centralisering är nödvändig för att undervisningen effektivt skall kunna tjäna samhället.

SU anser angeläget

- att kurser i huslig ekonomi anordnas med statligt stöd.
- att undervisningen i huslig ekonomi centraliseras.

Konsumentupplysningen

I det ekonomiska system vi lever i är en gedigen konsumentupplysning nödvändig som motverkan till reklamens ofta osakliga appeller. Den bör erbjuda människorna vägledning vid valet av alla konsumtionsvaror så att de får ingående kunskaper om varan och full valuta för sina pengar. Detta gäller såväl bostäder och bilar som kläder och mat.

I Finland återstår ännu mycket att göra innan vi får en effektiv konsumentupplysning. Viktigast är att staten väsentligt ökar sitt ekonomiska stöd. Vidare bör konsumentupplysningen, som nu bedrivs på flere olika håll, centraliseras. I press, radio och tv bör konsumentupplysningen ges större utrymme och bedrivs så att varornas och tillverkarnas namn nämns.

SU anser angeläget

- att konsumentupplysningen skall in-
nefatta allt som konsumeras
- att staten väsentligt bör utöka sitt
stöd till konsumentupplysningen
samt att konsumentupplysningen
bör centraliseras
- att konsumentupplysningen bör få
större plats i massmedia och bedrivs
så att varornas och tillverkarnas
namn nämns.

Familjen och arbetet

Arbetsfördelningen i hemmet

Hemmet är familjemedlemmarnas gemensamma fasta punkt och bör skötas så att det ger dem lika möjlighet till verksamhet utanför hemmet. Hemsysslorna skall inte

utgöra en familjemedlems yrke, utan rättvist och rationellt fördelas bland alla i familjen. Liksom föräldrarna skall också barnen i mån av möjlighet åtaga sig sin andel. Det bör inte bli fråga om att »hjälpa till» utan att dela ansvaret.

Den mest svårutrotbara könsrollsuppdelningen av arbetsuppgifter sker troligen i hemmen. Föräldrarna bör därför uppfostra barnen utgående från deras individuella förutsättningar och inte från deras kön. Detta innebär bl.a. att hemsysslorna utförs utan någon fördelning på »pojke- och flickgöra».

SU anser angeläget

- att hemsysslorna fördelas rationellt och rättvist mellan familjens alla medlemmar
- att föräldrarna vid arbetsfördelningen i hemmet bemödar sig om att undvika en könsrollsuppdelning.

Kvinnan och arbetslivet

Samhället bör ge varje individ likvärdiga möjligheter inom det centrala livsområde som arbetet utgör, dvs likvärdiga möjligheter till yrkesval, yrkesutövning, befordring och inkomst. Hos oss utgör kvinnorna den största förfördelade gruppen. Kvinnorna utgör närmare 44 procent av den totala arbetskraften, men förtjänar i genomsnitt en 30 procent lägre lön än männen för likvärdigt arbete.

Hela 80 procent av de arbetande kvinnorna verkar inom yrken med kvinnodominans, vilka faller inom låglönegrupperna. Men inte heller på andra arbetsområden har kvinnorna samma inkomstmöjligheter som männen.

Likalön i praktiken

Finland har 1962 ratificerat ILO-konventionen om lika lön för män och kvinnor i likvärdigt arbete, men tillämpningen är fortfarande inte konsekvent. Jämlikhetsprincipen kräver att likalönen införs på alla arbetsområden. Likalön i praktiken skulle inte bara förbättra kvinnans ställning, utan hela familjens ställning, särskilt i de familjer där kvinnan är ensamförsörjare.

Men det räcker inte med att samma lön ges för samma arbete om olika arbeten är förbehållna olika kön. Därför bör samhället göra en medveten ansträngning att bryta könsrollsmönstret på arbetsmarknaden. Detta kan t.ex. ske i samband med yrkesvägledning, omskolning och arbetsgivarinformation.

SU anser angeläget

- att likalönsprincipen genomförs på hela arbetsmarknaden
- att staten och kommunerna om offentliga arbetsgivare går i täten för att häva könsrollsfordelningen på arbetsmarknaden och ge likalönsprincipen reellt innehåll
- att staten genom arbetsmarknadspolitiska och utbildningspolitiska åtgärder aktivt försöker bryta den traditionella indelningen i »manliga» och »kvinnliga» yrken

Deltidsarbete

Deltidsarbete erbjuder en god lösning på sysselsättningsproblemet för människor med nedsatt arbetsförmåga så-

som pensionärer, invalider, småbarnsföräldrar och konvalescenter. Flere och varierande (t.ex. ifråga om arbetstider) möjligheter till deltidsarbete bör därför skapas.

På kortare sikt kan det också verka som om deltidsarbetet skulle erbjuda en utväg ur den kvinnliga dubbelrollens dilemma. Men i ett längre perspektiv är det förmodligen en säker metod att befästa könsbarriärerna på arbetsmarknaden och binda den kvinnliga arbetskraften vid de rutinmässiga och lågavlönade uppgifterna. Deltidsarbetet får därför på inga villkor ses som en lösning på kvinnans nuvarande problem med de dubbla rollerna.

SU anser angeläget

- att varierande former av deltidsarbete bör finnas för individer med nedsatt arbetsförmåga men inte betraktas som en lösning på problemet med kvinnans dubbla roller.

Könsskillnader i arbets- och tjänstemannarätt

Det finns inget skäl att upprätthålla en lagstiftning som begränsar individens frihet att välja arbete. Förbudet mot kvinnor i skiftesarbete saknar såväl sociala som fysiologiska motiveringar.

I lagen om kvinnors behörighet till statstjänst förklaras att vissa tjänster p.g.a. sin art endast kan skötas av det ena eller det andra könet. Till dessa hör vissa fångvårds- och lärartjänster samt tjänster vilkas innehavare skall övervaka allmän ordning och säkerhet (t.ex. landshövding). Det kan ifrågasättas om en könsfördelning på yrken och tjänster överhuvudtaget någonsin är berättigad. I varje fall finns det inget skäl att utesluta kvinnor

från den senare typen av tjänster, och en lagändring vore här på sin plats.

SU anser angeläget

- att förbudet mot kvinnor i nattarbete upphävs.
- att föräldrade förbud som t.ex. förbudet för kvinnor att bli landshövding rensas ur tjänstemannarätten.

Pensionsfrågan

Allmän pensionslag behövs

I och med den nya lagen om familjepension inom ramen för arbetspensionerna blir familjens ställning avsevärt förbättrad. Men lagen är tillsvidare långt ifrån idealiskt utformad. Alla självständiga företagare och alla som blivit ensamförsörjare före 1. 1. 1967 lämnas utanför. Vidare beviljas familjepension åt änka och barn, men inte åt änklings. Dessa missförhållanden skulle dock elimineras genom det lagförslag om en allmän familjepension som regeringens socialpolitiska programkommitté framlade i april 1967.

Männen diskrimineras också i folkpensionslagen. Den stadgar att över 60-årig ogift kvinna i små omständigheter kan erhålla ålderdomsstöd. Det finns inget skäl att inte också äldre män i samma situation skulle komma i åtnjutande av denna förmån.

SU anser angeläget

- att familjepensionslagen kompletteras med en allmän familjepensionslag som täcker hela befolkningen
- att ålderdomsstödet i anslutning till folkpensionen också utgår till män.

Barnfamiljernas standard

Sänkta konsumtionsmöjligheter

I Finland nedpressas levnadsstandarden i en familj betydligt med varje nytt barn och detta gäller särskilt de mindre bemedlade familjerna. Om konsumtionskoefficienten i en barnlös industriarbetarfamilj är lika med 100, blir den i en industriarbetarfamilj med två barn 71 och med sex barn blott 55. Så mycket mindre kan man konsumera per person i barnfamiljerna. De nuvarande stödåtgärderna utgör en helt otillräcklig kompensation.

Långsiktsplan för familjepolitiken

1966 gav kommittén för utjämnandet av familjekostnader ett betänkande som utgör en långtidsplan för familjepolitiken och innehåller flere stora reformförslag. I sin helhet är långtidsplanen ekonomiskt realistisk och dessutom väl grundad på undersökningar och förhandskalkyler. Den har vidare den stora fördelen att den förenklar systemet av stödåtgärder och koordinerar det med familjepensionen. Flertalet reformförslag är viktiga och välmotiverade och deras verkställande blir en angelägen uppgift.

Vårdbidrag i stället för modersarvode

På två punkter vill SU dock reservera sig. Kommittén föreslår att ett s.k. modersarvode fr.o.m. 1970 skall utbetalas åt mödrar som själva sköter sina barn, till en bör-

jan för ett år och sedan för längre tid. Familjer med småbarn bör naturligtvis komma i åtnjutande av särskilt stöd, men det skall ske i form av ett vårdbidrag som utbetalas till båda föräldrarna tills barnen fyllt tre år om det vårdas i hemmet.

Befolkningstillväxten

Vidare konstaterar kommittén att vi bl.a. genom familjepolitiska åtgärder bör försäkra oss om en befolkningstillväxt på 0.5 procent i året för att garantera fortsatt ekonomisk tillväxt samt konkurrenskraft på världsmarknaden. I en värld där befolkningsexplosionen är ett överhängande hot, verkar ett sådant betraktelsesätt farligt inskränkt. När det uppstår brist på arbetskraft i Finland bör vi hellre söka medel att ge arbetsmöjligheter åt människor från tätare befolkade länder än aktivt gå in för att öka vår egen befolkning. Vidare bör samhället skapa möjligheter att adoptera barn från andra länder, särskilt utvecklingsländer.

SU anser angeläget

- att skillnaden i levnadsstandarden mellan familjer med och utan barn bör utjämnas
- att långtidsplanen i det betänkande som kommittén för utjämnandet av familjekostnaderna gav senaste år bör läggas till grund för vår familjepolitik och dess reformer genomförs i föreslagen ordning
- att adoption av U-landsbarn bör underlättas

SU motsätter sig

- kommitténs förslag om modersarvode och kräver i stället ett vårdbidrag
- kommitténs tanke att uppmuntra en befolkningsökning i Finland.

Beskattningen

Neutral skattepolitik

Skattepolitiken bör förhålla sig neutralt till familjen, dvs så att en person varken beskattas mer eller mindre för att han/hon tillhör en familj. Därför borde den s.k. ungarlsskatten avskaffas och sambeskattningen, i den mån den bevaras, göras frivillig. Detta strider givetvis inte mot principen att föräldrar och andra försörjare beviljas avsevärda skattelättnader för att kunna behålla en skälig levnadsstandard.

SU anser angeläget

- att den s.k. ungarlsskatten avskaffas
- att sambeskattningen inom vårt nuvarande skattesystem görs frivillig

Yrkesvägledningen

Fritt yrkesval

Både för samhällsnyttan och den personliga tillfredsställelsen är det viktigt att individen träffar rätt i sitt yrkesval. Möjligheterna att fritt välja yrke bör inte begränsas av

individens ekonomiska, geografiska eller sociala bakgrund, inte heller av dennes kön. Individens psykiska och fysiska förutsättningar bör vara det enda rättesnöret i en objektiv och fördomsfri yrkesvägledning.

Könsdirigerat yrkesval bör motarbetas

I dagens läge är det särskilt viktigt att vanföreställningen om speciella »manliga» och »kvinnliga» yrken motarbetas. Den statliga yrkesvägledningen bör inte bara gå in för en strängt objektiv information i detta avseende utan också aktivt försöka motverka könsdirigerade yrkesval. Detta gäller också för den yrkesvägledning våra utbildningsanstalter indirekt utövar genom sina inträdesfordringar.

Flere yrkesvägledningsbyråer

Nätet av yrkesvägledningsbyråer bör byggas ut så att samtliga ungdomar kommer i åtnjutande av de förmåner en ordnad yrkesvägledning ger.

SU anser angeläget

- att könet inte tillmäts omotiverad betydelse vid yrkesvalet
- att den statliga yrkesvägledningen och utbildningsanstalterna går in för att motarbeta könsdirigerade yrkesval
- att alla planerade byråer för yrkesvägledning i snabb takt inrättas.

Omskolning och fortbildning

Yrkesutbildning nödvändig

Samhället kräver en allt mer kvalificerad och yrkesskicklig arbetskraft. En person utan yrkesutbildning har svårt och kommer att få det ännu svårare att göra sig gällande. Fastän idealet bör vara att ungdomen länkas in på yrkesutbildning omedelbart eller tätt efter sin grundskolning, bör också möjligheter skapas för dem som senare vill tillägna sig yrkeskunskaper och slippa osäkerheten i de icke yrkesutbildades krympande grupp.

Omskolning allt vanligare

Samhället och yrkesvärlden förändras i en takt som kommer att kräva omskolning till annat yrke eller andra uppgifter av en stor del av de yrkesverksamma. Centralt organiserade omskolningskurser, vartill deltagarna kan erhålla kursstöd är nödvändiga redan nu för att vi skall kunna möta det ökande behovet av skolad arbetskraft.

Fortbildningskurser

För dem som av olika orsaker inte kunnat hålla sina yrkeskunskaper i nivå med utvecklingen på området skall fortbildningskurser stå till buds så att också dessa personer utan större svårigheter sedan kan gå ut i arbetslivet. I dagens läge är särskilt kvinnan i behov av omskolnings- och fortbildningskurser. Detta motiverar dock inte att särskilda kurser anordnas enbart för kvinnor, inte heller att omskolning sker till s.k. kvinnliga yrken.

SU anser angeläget

- att centrala omskolnings- och fortbildningskurser arrangeras
- att omskolnings- och fortbildningsverksamheten inte får avspegla könsdiskrimineringen på arbetsmarknaden.

Skolans roll i familjepolitiken

Tidig social gemenskap

Redan den första kontakten med skolvärlden, barnträdgården eller förskolan, ger barnet en myckenhet av nya attityder som till en del blir bestående. Den träning till social gemenskap en förskola ger är synnerligen viktig både för den fortsatta skolgången och för individens utveckling överhuvud. Det är av stor vikt att statligt och kommunalt stödda barnträdgårdar inrättas i snabb takt på orter som saknar sådana, och att redan existerande barnträdgårdar ges en möjlighet till expanderande verksamhet under ekonomisk trygghet. Behovet av vårdare och lärare av båda könen bör tillgodoses på alla stadier.

Skoldemokrati

Hela skolväsendet bör genom sin organisation vara anpassat för en intern skoldemokrati som fostrar demokratiskt sinnade och självständigt tänkande individer. Genom ett utvidgat medinflytande på skolarbetet och skollivets

gestaltning lär sig eleverna de demokratiska spelreglerna på ett tidigt stadium. Detta förutsätter att i skolan verkar ett elevråd.

Sexualundervisning, ekonomi och juridik

Grundskolans uppgift är också att ge grundläggande kunskaper i ur familjens synpunkt viktiga ämnen. Till dessa hör en genom hela skolan löpande, efter ålderstadierna anpassad sexualundervisning, i vilken på högstadiet ingår familjeplanering. Det nya ämnet medborgarfärdighet som kommer att införas i grundskolans läroplan borde också omfatta elementära grundkurser i familjeekonomi och -juridik.

Motorlära för flickor och gossar

Omotiverad könsuppdelning bör inte förekomma i skolan. Flickorna bör kunna välja tekniska ämnen såsom slöjd och motorlära, pojkar i sin tur t.ex. handarbete eller en omfattande kurs i huslig ekonomi.

Experthjälp i uppfostran

Uppfostringssvårigheter, beteenderubbningar och psykiska svårigheter är vanliga både före skolåldern och senare fram till och med puberteten. I svenska undersökningar har man konstaterat att det finns en stor grupp barn med medfödda eller förvärvade psykiska handikapp, omkring 25—30 procent av samtliga barn. Av dessa är 7—8 procent sådana som under sin skolgång borde gå i hjälpklass.

I statlig eller kommunal regi bör organiserad föräldrarådgivning ges i nära samband med grundskolan. Psykolog- och psykiatertjänster bör inrättas inom varje grundskoledistrikt. I varje skola bör inrättas en social kuratorstjänst.

SU anser angeläget

- att barnträdgårdar inrättas på orter där sådana saknas eller där deras antal är för litet
- att skolväsendet utformas med beaktande av en inre skoldemokrati
- att grundskolan ger en efter åldersstadierna anpassad sexualundervisning
- att familjeekonomi och -juridik infattas i ämnet medborgarfärdighet
- att omotiverad könsuppdelning inte får förekomma i skolan
- att organiserad föräldrarådgivning ges i nära samband med grundskolan
- att psykolog- och psykiatertjänster inrättas inom varje grundskoledistrikt samt att varje skola får socialkurator.

Bostäderna

Bra bostad för alla

Vår bostadsstandard är i dag 25 procent lägre än vad nationalinkomsten skulle förutsätta, såväl kvantitativt som kvalitativt. Bostadsproduktionen motsvarar icke efterfrågan. För att nå upp till internationell standard borde

vi under tio års tid producera 50.000 bostäder per år. (1966 byggdes 37.000 bostäder.) Ett tillräckligt antal bostäder är en viktig målsättning men får ej vara den enda utgångspunkten. Också kvalitetskravet bör tillgodoses.

Valmöjligheter

Var och en har rätt till bostad efter sitt behov, vilket ej betyder att alla skall bo lika. Utgående från individen som den minsta enheten bör urvalet av bostadstyper vara så stort att samtliga individers och gruppbildningars behov kan tillgodoses. Cirkulation är önskvärd, då ändrade levnadsförhållanden — med tilltagande ålder, annan familjebild — ändrar behovet. Bostädernas planlösning bör göras möjligast smidig, exempelvis med extra rum som går att avskilja eller förena med den övriga bostadsdelen.

Billigare bostäder

20 procent av en normal familjeinkomst betraktas som norm för boendekostnader enligt internationell måttstock. Våra oproportionerligt höga kostnader beror delvis på att alltför mycket kapital bundits i själva tomtpriset. Ett för lågt exploateringsstal fördyrar bostäderna på många håll. Kommunerna bör inlösa den mark som erfordras eftersom uppskruvade tomtpriser i privatägo omöjliggör en förnuftig långtidsplanering. Såväl hyror som bostädernas försäljningspris utgör nu 15—40 procent högre summor än vad produktionskostnaderna skulle förutsätta.

De högre priserna innebär att det för vissa kategorier uppstår en bostadsbrist även om produktionen skulle uppnå tillfredsställande siffror. Om den statsunderstödda byggnadssektorn med dess fördelaktiga lånevillkor kunde

ökas till att omfatta minst hälften av all bostadsproduktion (1966 ca 30 procent) kunde boendekostnaderna väsentligt nedbringas. Kontroll av privata byggnadsfirmor borde genomföras då den profithungriga privata bostadsmarknaden kommit att bli alltför dominerande. Bostadsproduktionen bör ges sociala aspekter, inte endast ses ur ekonomisk lönsamhetssynvinkel.

Ändamålsenliga bostäder

Trångboddheten bör motverkas genom att bostädernas genomsnittsareal ökas. Hälften av alla enrummare i vårt land disponeras nu av familjer. Varje individ som uppnått läropliktsåldern borde ha rätt att disponera ett eget sovrum. Dessutom bör det finnas tillräckliga utrymmen för gemensamt bruk såsom hushållning, personlig hygien, förvaring, fritidssysselsättning. Boendekostnaderna ökar inte i direkt proportion till ytinnehållets tillväxt.

Lyxbetonade inredningsdetaljer på bekostnad av ändamålsenligheten är inte önskvärda. För vissa byggnadstekniska detaljer, t.ex. ljudisolering, bör skapas ett normsystem som blir bindande för samtliga byggare.

Småhus och höghus

Den kommunala bostadsplaneringen bör kalkylera 5–10 år framåt så att den kommunaltekniska sektorn är fullt utbyggd innan bostäderna växer fram. Samhällets bostadspolitik bör utformas så, att den erbjuder lika villkor för olika typer av bostäder. Småhusområden, som särskilt eftersträvas av barnfamiljer, bör vara välplanerade inte minst ur trafikteknisk synpunkt. En alltför spridd bebyggelse bör undvikas. Dels blir detta kommunaltekniskt

sett onödigt dyrt. Också andra faktorer talar för relativt kompakta bosättningsenheter. Stadens och tätortens sociala funktionsduglighet blir större om människorna bor på gångavstånd från verksamhet och tjänster i centrum.

En kombination av höghus med många funktioner och småhus för barnfamiljer är den planering som kan anses vara den bästa om den inte tillåtes bli alltför spridd. 60 procent av alla hushåll är barnlösa vilket innebär att våningshusen kommer att bibehålla sin ställning. De medger dessutom en fördelaktig byggnadstäthet.

Servicehus och serviceområden

Inflyttning från landsbygd till tätort kan väntas fortgå. Under de närmaste 15 åren räknar man med ca 900.000 nya stadsbor i våra bosättningscentra. Bostadsplanerarna borde i tid beakta detta.

Hittills har planerarna i övervägande fall räknat med en familjebildning efter gamla normer med en hemmaarbetande mor. I framtiden ökar antalet förvärvsarbetande kvinnor. Vi bör alltså beakta ett allt större behov av service då de vuxna familjemedlemmarnas huvudsysselsättning kommer att vara förlagd utanför hemmet. Det interna hushållet förlorar i betydelse. En kollektiv organisering av matlagning, städning, tvätt och barndagvård skulle kunna betjäna många familjer. En bostadstyp i form av servicehus eller serviceområden är i vårt land tillsvidare oprövad men borde med det snaraste förverkligas.

Servicehusen är att betrakta som ett alternativ till höghusen i traditionell mening. De är närmast tänkta för barnfamiljer med yrkesarbetande föräldrar och pensionärer.

Ett tillräckligt underlag garanterar servicehusens lönsamhet. Undersökningar visar, att kostnaderna inte blir större än för heltidsanställd hemhjälp. För att serviceidén skall vara genomförbar bör följande tjänster finnas att tillgå:

1) restaurang, 2) barndaghem, 3) fritidshem för skolbarn, 4) städhjälp, 5) tvätthjälp, 6) reception för mottagande och avlämnande av varor mm., 7) tillfällig sjukhjälp. Med fördel kan tilläggas diverse utrymmen för olika slag av fritidssysselsättningar samt tillgängliga gästrum.

Serviceområdet garanterar ungefär samma möjlighet till service men kan bildas i ett område med äldre bebyggelse inom ett eller flera kvarter. Alltför långa avstånd bör inte förekomma eftersom detta motverkar själva serviceidén, t.ex. för barndaghemmets vidkommande.

Den bostadsplanering som också i framtiden tar sikte på traditionell familjebild bör utforma köksenheten så, att ett ökat standardkrav kan tillgodoses. Tillräckliga utrymmen bör reserveras för framtida teknisk utveckling.

Konsumentupplysning

Bostaden är en konsumtionsvara som bör utgå ifrån konsumentens egna värderingar. Tyvärr finns hos konsumenterna en skrämmande okunskap om varan. Konsumentupplysning efterlyses beträffande bostädernas tekniska utformning, ekonomi och juridik. Staten bör gå i spetsen för upplysningen. Också penningsinstituten har ett stort ansvar.

Statsanslagen för bostadsforskning bör ökas. Den inskränker sig nu till löjligt små summor. Ett intimt sam-

arbete mellan bostadsplanerare, samhällsplanerare, sociologer och psykologer är inte endast önskvärt utan i högsta grad nödvändigt.

SU anser angeläget:

- att bostadsproduktionen ökas och den statsunderstödda sektorn av bostadsproduktionen blir större så att boendekostnaderna kan nedbringas;
- att privata byggnadsfirmor ställs under effektiv kontroll så att profitintresset ej får dominera byggnadsbranschen;
- att den statliga och kommunala planeringen görs i god tid och med beaktande av den ökade urbaniseringen;
- att byggande av servicehus och planering av serviceområde med det snaraste bör prövas;
- att statsanslagen för bostadsforskning väsentligt ökas;
- att konsumentupplysningen intensifieras på bostadsområdet såväl från statligt som privat håll.

SVENSK UNGDOM — Svenska folkpartiets
Ungdomsorganisation r.f.

Ordförande: Pär Stenbäck Tölögatan 36 B 29
Helsingfors 26 Tel. 90-495 131

Centralkansli: Bulevarden 7 A Helsingfors 12
Tel. 90-648 974 9.30—16.00 lördag 9.00—13.00.

Förbundssekreterare Anna-Lisa Segerstam

Ombudsman för Nyland: Sture Sveholm

Ombudsman för Helsingfors: Clara Wickström
På centralkansliet onsdag 18.00—20.00,
fredag 18.00—19.00.

Vasakansliet: Vasaesplanaden 18 Vasa
Tel. 961-11 075

Ombudsman för Österbotten: Ole Norrback
På kansliet 14.00—16.00.

Åbokansliet: Västra Strandgatan 9 Åbo
Tel. 921-18 186.

Ombudsman för Åboland: Guy Lindroos



Svensk Ungdom

Svenska Folkpartiets
ungdomsorganisation r. f.

